

Otázka: Baroko - vznik, opera, kantáta, oratorium, představitelé

Předmět: Dějiny hudby

Přidal(a): Hana Netušilová

Baroko - vznik nového slohu, nových druhů: opera, kantáta, oratorium; vznik svěbytné instrumentální hudby: triová sonáta, concerto grosso; představitelé evropské barokní hudby.

Základní informace

- 1600-1750
- Rozvoj instrumentální hudby
- Vznikají: housle, violoncello, příčná flétna, hoboj, lesní roh, camballo, klavír, fagot
- Rozšíření tzv. dur - mollového systému
- Tónový systém
  - chromatická řada (začali používat i černé klapky)
  - temperované ladění (rozdělili oktávu na 12 půltónů)

- Zrod opery
- Rozvoj melodicko-harmonického cítění = vnímáme krom melodie i akordy
- Homofonie -) hlasy mají stejný rytmus i text, Vznik v Baroku
- x Polyfonie (Kanon) - jinde v textu + svoje melodie
- Používání dur-moll systém
- Vznik nových hudebních forem
- **Baso Continuo** = cembalo + violoncello (fagot) -) používala se k hraní doprovodů

Opera

- Hudebně dramatická forma
- Vokálně instrumentální forma
- Vznik v Itálii (1600 cca) - Florencie
- Florentská camerata - skupina lidí pokoušející se obnovit antické drama
- Začínající opery měli Antický námět - Řecké báje a pověsti
- Jazykem byla Italská (rozšířeno po celé Evropě)
- Jacopo Peri - 1. opera Dafné (nedochovaná) - 1597, Giulio Ceccini
- Navazuje Claudio Monteverdi (1567-1643) - opera Ariadna (dochovala se pouze první árie - Nářek Ariadny)
- Zpěv - pouze muži = Kastráti
- Módní záležitost

Barokní opera

- Hrál se v malém divadle na zámcích pro šlechtu
- Byla velice zdobná (kostýmy)
- Nebyla tolik hraná (minimum divadla)
- Skládala se z:
  - Předehry (instrumentální)
  - Arie (sólový zpěv pro Soprán, Alt)
  - Sbor
  - Recitativ (zpěvmluva) - posouvá děj + balet

Concerto grosso

- Instrumentální, orchestrální forma
- Pouze hrané
- Postavené na kontrastu orchestru (jejich plný zvuk = ripieno) x skupinky nástrojů (jejich zvuku concertino)
- Terasovitá dynamika
- Gabrieli - Benátky sv. Marka - používal tenhle kontrast, 1. začal psát do not + přiřadil

hlasy k nástrojům

Koncert

- Instrumentální, orchestrální forma
- Rozdíl -) je tam jeden sólista
- Skladba pro sólový nástroj doprovázený orchestrem
- Podstata - velký orchestr + sólista
- Antonio Vivaldi - Čtvero ročních dob - Jaro

Komorní hudba

- Podkategorie Baroka (není forma)
- Z Italského Musica da Camera
- Malý počet hudebníků 1-5 interpretů (a malý počet posluchačů)

a) Sonáta

- Sonare = znít x Cantare = zpívat
- Skladba pro sólový nástroj
- Instrumentální forma
- Forma tzv. komorní hudby - protiklad k hudbě orchestrální
- Sólový nástroj

b) Triová sonáta

- Skladba pro dva melodické nástroje (jednohlasné) + doprovod Baso continuo
- 2 melodické nástroje (housle, flétna, hoboje) + doprovod Baso continuo (cembalo + violoncello (fagot))
- Hrají čtyři
- Jan Dismas Zelenka - Triová sonáta B-dur (2 hoboje + baso continuo + cembalo + fagot)

c) Suita

- Instrumentální hudba (komorní, orchestrální)
- Řada idealizovaných tanců = skladby určené k poslechu, ale je improvizovaná tanečním rytmem
- Základem 4 tance - allemanda, cauranta, sarabanda, gigue (kostry suity)
- Menuet, Gavotta, Gagliarda, Pavanna - další doplňkové tance
- Preludium - začátek
- Air - zpěvná část (melodická) - charakter Arie
  - Nezpívaná
  - Air J. S. Bach - orch. Suita D- dur BWV - 1068

d) Mše

- Vokálně-instrumentální
- Varhany i orchestr i sólový zpěv
- Duchovní hudba

e) Oratorium (modlitebna)

- Vokálně instrumentální forma
- Duchovní hudba
- Orchester, varhany, sbor, soprán, alt, tenor, bas = solo
- Biblický příběh, latinsky
- Handel = oratorium Mesiáš
- Není herecky hrané

f) Cantata

- Vokálně instrumentální
- Duchovní i světská
- Něco jako oratorium
- Varhany, orchestr, sóla

g) Fuga

- Polyfonní instrumentální skladba
- Čtyřhlasá
- Hodně hrané na varhany
- Navazují, nehrají společně, přicházejí po sobě
- Tocata = brilantní virtuozní, technicky náročná klávesní skladba

- Tocata a fuga dmoll, BWV 565

Světové baroko

Johann Sebastian Bach (1685 - 1750)

- Němec
- Ze starého německého hudebního rodu
- Působil ve Výmaru, Drážďanech, Lipsku - chrám sv. Tomáše - kantor, kapelník, varhany
- Většina života - severní Německo
- 2x ženatý - 20 dětí (4 skladatelé)
- Ve své době uznávaný jako varhaník, organizátor
- Dílo: varhaní skladby - Toccata a fuga d-moll, cyklus Umění fugy
- Fuga = útěk
  - Polyfonní instrumentální hudba
  - Postavena na principu imitace (napodobení)
  - Nejčastěji 4hlasá
  - Začíná výrazným tématem v jednom hlase a postupně v dalších
  - Kontrapunkt - protimelodie
  - Punctum kontra punctum - nota proti notě - vznik polyfonie
  - Dělí se na 3 části - provedení
    - Mezivěta - hlasy se srovnají
    - 1. Provedení - představení hlasů
    - 2. Provedení - téma v různých tóninách
    - 3. Provedení - téma se vrací do hlavní tóniny, překrývá se
  - Augmentace - v 1 hlase jsou delší tóny (místo čtvrté půlová)
  - V závěru prodleva - většinou v base (5. stupeň tóniny)
  - Dvojitá, trojitá - 2 nebo 3 témata
- Klavírní skladby - cyklus skladeb Temperovaný klavír, cyklus skladeb Knížka skladeb pro Annu Magdalénu Bachovou
- Skladby pro cembalo - Anglické suity, Francouzské suity (Francouzská suita E-dur)
- Nepsal opery

Georg Friedrich Händel (1685 - 1759)

- Znal ho Bach, ale on Bacha neznal
- Němec
- Cestoval po Evropě - v Itálii se naučil operu
- Psal oratoria a hlavně opery, hudbu na objednávku - Vodní hudba, Hudba ke královskému ohňostroji
- Dlouhá léta působil v Anglii
- Dílo: opera Xerxes - árie Vábí vlídný stín, oratorium Mesiáš

Antonio Vivaldi (1678 - 1741)

- Italský houslový virtuóz
- Putoval po Evropě - Benátky - chrám sv. Marka
- Psal skladby pro housle, flétny - sonáty, koncerty, concerta grossa, opery
- Dílo: Čtvero ročních dob - čtveřice houslových koncertů - každá má 3 věty, objevují se programní prvky
- Polyfonie - aby do ní mohli žáci proniknout napsal J. S. Bach dílo Dvojhlasé invence a Trojhlasé sinfonie
- Temperované ladění - oktáva má 12 stejných půltónů
- Opusové číslo - číslo, pod kterým je skladba zapsána
- Terasovitá dynamika - jedna část je hodně nahlas, jedna hodně potichu

České baroko

- **Adam Michna z Otradovic (1600 - 1676)**
  - Hudební skladatel, básník, varhaník
  - Působil v Jindřichově Hradci
  - Duchovní písně
  - Jeho skladby - jednoduché, melodické, převážně homofonní
  - Jeho tvorba byla blízká lidové písni
  - Dílo: Česká mariánská muzika (Chtíc, aby spal, text o Panně Marii), Svatoroční muzika (snaží se zachytit svátky v roce), Loutna česká (Nebeští kavalérové)
- **Pavel Josef Vejvanovský (1640 - 1693)**
  - První český skladatel instrumentální hudby
  - Zaměřoval se hlavně na dechové, žesťové nástroje

- Působil jako trubač, kapelník v kapele olomouckého biskupa v Kroměříži
- Hodně psal pro klariny (předchůdce trubky)
- Psal hlavně fanfáry, intrády
- **Jan Dismas Zelenka (1679 - 1745)**
  - Působil v Drážďanech
  - Byl ve službách saského kurfiřta
  - Skladatel a kontrabasista
  - Dílo: Triová sonáta B-dur
- **Bohuslav Matěj Černohorský (1684 - 1732)**
  - Působil hodně v Itálii - Padova
  - Nedochovalo se moc skladeb
  - Dílo: koncertní kantáta Regina coeli - violoncello a varhany
- **František Václav Míča (1694 - 1744)**
  - Působil jako kapelník a zpěvák na zámku v Jaroměřicích
  - Napsal 1. českou operu - O původu Jaroměřic - lidová, komická, s milostnými zápletkami - parodie na operu